

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

**з навчальної дисципліни «Мікроекономіка»
обов'язкових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Облік і аудит

за темою № 8 - Витрати виробництва

Харків 2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.21 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Протокол від 22.09.21 № 2

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 22.09.21 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління, протокол від 31.08.21 № 1

Розробники: викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої категорії, викладач – методист Бондаренко Л.Ф.

Рецензенти:

1. Голова циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Цимбалістова О.А.
2. Професор кафедри бізнес адміністрування, маркетингу і туризму Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, д.е.н., професор Дружиніна В.В.

План лекцій:

1. Бухгалтерський та економічні підходи до витрат виробництва, прибутку. Підприємницький дохід.
2. Витрати підприємства в короткостроковому періоді.
3. Витрати в довгостроковому періоді. Принцип мінімалізації витрат, рівновага виробника.

Рекомендована література:

Основна література:

1. Базилевич В.Д. Мікроекономіка Практикум. Навчальний посібник – Київ, 2010 – 294с.
2. Старчик Н.В., Носач І.В. Мікроекономіка: Навчальний посібник – Кременчук, 2012 – 287 с.
3. Рудий М.М. Мікроекономіка: Навчальний посібник – К.: Каравела, 2012 – 360 с.
4. Наливайко А.П. Мікроекономіка: Підручник – К.: КНЕУ, 2011. -446 с.
5. Наливайко А.П. Практикум з мікроекономіки до підручника з Мікроекономіки. Навчальний посібник – К.: КНЕУ, 2013. – 522 с.
6. Панчишин С.М. Аналітична економія: Макроекономіка і мікроекономіка: Підручник: у 2-х кн. / За ред. С.М. Панчишина. — К.: Знання, 2013. — 615 с.
7. Пилипенко П.П. Мікроекономіка. Курс лекцій: Навчальний посібник. — Львів: Новий світ – 2000, 2012. – 280 с.
8. Буряк П.Ю. Мікроекономіка: Підручник– К.: «Хай – Тек прес» - 2012. –560 с.

Допоміжна література:

1. Тарасевич В.М. Економічна теорія. Мікроекономіка. Підручник – К.: Знання, 2012 - 134с.
2. Поплавська Ж.Б. Мікроекономіка. Навчальний посібник – К.: Алерта, 2011 – 272 с.
3. Білецька Л. В. Економічна теорія: політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. К.: ЦУЛ, 2009.- 175с.
4. Пилипенко В. В. Мікроекономіка: Курс лекцій. Львів: Новий світ, 2012.
5. Кундєєва Г. О. Мікро- і макроекономіка: навчально – методичний посібник. — К. : НУХТ, 2011. — 222 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Офіційний портал Верховної Ради України: Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

1. Бухгалтерський та економічні підходи до витрат виробництва, прибутку. Підприємницький дохід.

Виділяють бухгалтерські та економічні витрати.

Бухгалтерські та економічні підходи до визначення витрат виробництва пов'язані з явними і неявними витратами.

Бухгалтерські (зовнішні, явні) – це витрати підприємства в грошовому виразі, підтверджені документами (відображається на бухгалтерських рахунках). Підприємство явно використовує гроші на придбання виробничих ресурсів з зовнішнього середовища, постачальників.

Однак. Фірма може використовувати ресурси, які належать їй самій, тому існує таке поняття як **неявні (внутрішні) витрати** – це витрати, пов'язані з можливістю альтернативного використання власних факторів виробництва.

Економічні витрати = бухгалтерські витрати + неявні витрати.

Задача (приклад)

Припустимо, що власник фірми, який має виробниче приміщення і необхідне обладнання, вирішив організувати виробництво взуття. В таблиці наведені його витрати за місяць.

Бухгалтерські та економічні витрати

Назва витрат	Бухгалтерські витрати	Економічні витрати
1. Явні витрати (зовнішні)		
А) сировина і матеріали	2000	2000
Б) паливо та електрика	500	500
В) заробітна плата	3000	3000
Г) амортизаційні обладнання відраховані	800	800
2. Неявні витрати (внутрішні)		
А) оренда приміщення	-	1200
3. Зарплата власника підприємства як менеджера в іншій фірмі	-	900
Разом	6300	8400

Раніше власник фірми працював менеджером в іншій фірмі, а приміщення та обладнання здавав в оренду. Чи варто було йому починати свій бізнес, якщо дохід фірми від реалізації продукції складає 7000?

Розв'язання

Бухгалтерський прибуток = (дохід фірми) – (бухгалтерські витрати)

Бухгалтерський прибуток = 7000 – 6300 = 700

Економічний прибуток = (дохід фірми) – (економічні витрати)

Економічний прибуток = 7000 – 8400 = -1400, тобто економічний прибуток.

Власник фірми банкрутом не буде, тому що **бухгалтерський прибуток** – це звичайний прибуток, є додатною величиною, але він погіршив своє фінансове становище, про що свідчить від'ємний економічний прибуток, тобто йому не варто було починати свій бізнес.

Підприємницький дохід треба розглядати з одного боку, як підсумковий результат розподілу прибутку підприємства, а з іншого боку, як винагороду за проявлені підприємницькі здібності.

Кількісно, **підприємницький дохід** – це залишок після відрахування з валового прибутку податків та інших платежів у бюджет, позичкового відсотку.

2. Витрати підприємства в короткостроковому періоді

Розрізняють також постійні або фіксовані витрати і змінні витрати.

Постійні витрати (FC).

Змінні витрати (VC).

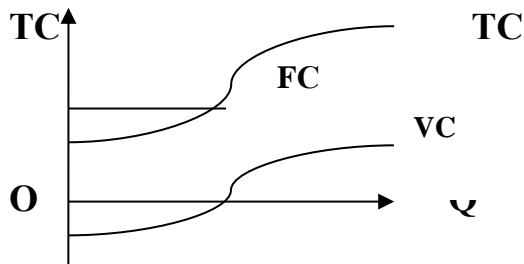
Сукупні витрати (TC).

Постійні витрати (FC) – витрати, які не залежать від обсягу випуску продукції (орендна плата, амортизаційні відрахування, оплата праці погодинників).

Змінні витрати (VC) – це витрати, величина яких залежить від обсягу виробництва продукції (витрати на сировину і матеріали, оплата праці відрядників, силова електроенергія).

Сукупні (загальні витрати) (TC) – це загальний обсяг витрат для виробництва певного обсягу продукції.

$$TC = VC + FC$$

Графік загальних або сукупних витрат.

Середні витрати (AC) – це обсяг сукупних витрат, що припадає на одиницю виробленої продукції, тобто витрати на одиницю продукції в середньому (собівартість одиниці продукції).

$$AC = TC / Q$$

Розрізняють також середні постійні: AFC

$$AFC = FC / Q$$

І середні змінні:

$$AVC = VC / Q$$

Звідси:

$$ATC = (VC + FC) / Q = AFC + AVC$$

Граничні витрати – це додаткові витрати на додаткову одиницю продукції.

$$MC = \Delta TC \Delta Q$$

3. Витрати в довгостроковому періоді. Принцип мінімізації витрат, рівновага виробника.

Плануючи розвиток, підприємство орієнтується на досягнення мінімальних середніх витрат (мінімальної собівартості одиниці продукції).

Фірма мінімізує витрати в точці рівноваги виробника. Тобто у випадку коли відношення граничних продуктів, факторів виробництва до цін на ці фактори дорівнює між собою.

$$MP_x / P_x = MP_y / P_y = MP_n / P_n$$

MP_n / P_n – питома продуктивність.

Ми дали рівняння умови мінімізації загальних витрат фірми при заданому (фіксованому) обсязі виробництва і незмінних (фіксованих) цінах на виробничі ресурси факторів виробництва.

Якщо ціна на будь-який ресурс знизиться (наприклад, знизиться ціна на ресурс X),

$$\frac{MP_x}{P_x} < \frac{MP_y}{P_y}$$

то фірма почне перерозподіляти свої витрати на користь даного більш ефективного ресурсу (MP_x / P_x зростала) за рахунок скорочення використання інших ресурсів до тих пір, доки вказане рівняння не буде відновлено.

Теорія граничного продукту (MP) була розроблена відомим представником неокласичної школи Кларком, на початку XX століття і зіграло ключову роль у розумінні механізму ціноутворення на ринку факторів виробництва.

Сукупна (загальна, валова) виручка (дохід) – це грошові надходження від реалізації продукції.

$$TR = P \cdot Q$$

Середня виручка (AR) – це сукупна виручка із розрахунку на одиницю продукції або виручка від реалізації одиниці продукції в середньому.

Гранична виручка (MR) – це додаткова виручка від реалізації додаткової одиниці продукції.

$$MR = \Delta TK / \Delta Q$$

Сукупний (балансовий, загальний) прибуток – це різниця між сукупною виручкою та сукупними витратами.

$$\Pi = TR - TC$$

Розрізняють бухгалтерський та економічний прибуток.

Бухгалтерський прибуток – це різниця між сукупною виручкою (доходом) і бухгалтерськими витратами.

З вище вказаного матеріалу, що екон. і бух. по-різному підходять до визначення прибутку. Навіть прибуткова з бухгалтерської точки зору, справа може бути економічно збитковою, якщо використані таким чином виробничі ресурси дають менший результат ніж могли дати якщо б використовувались іншим способом (див. попередню зарплату).

Чистий прибуток (розрахунковий) – це прибуток який направлений на розвиток виробництва підприємства, матеріальне заохочення працівників (фонд матеріального поощрення) поповнення резервного фонду, виплату дивідендів, соціальний розвиток підприємства (палай культури, дитсадок), тобто прибуток який залишається на підприємстві після погашення платежів.

Марксистська економічна теорія вивчає прибуток як перетворену ринкову форму додаткової вартості, яка являє собою неоплачену працю найманих робітників.

Головним двигуном (метою, економічним інтересом) підприємницької діяльності за умов ринкової економіки є прибуток.